

Prokopp Mária professzor asszony laudációja

– a 2015. évi Márton Áron-émlékérem átadása alkalmából*

Igen Tisztelt Tanárnő! Tisztelt Elnökség! Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Mindenekelőtt szeretném a Tanárnő és mindannyiuk bocsánatát és megértését kérni, hogy laudációm nem személyesen mondom el Önök előtt, de mivel most november elején ért véget 36 éve tartó római egyetemi tanári munkám, a magyar tanszék átadásának és nyugdíj-ügyeimnek intézése nem tette lehetővé, hogy a Bethlen Gábor-díjak és a Márton Áron-émlékérmek átadására hazajöjjek.

Pedig ennél szebb lezárását igazán nem tudtam volna elképzelni római küldetésemnek, hiszen 1996-ban én kaptam meg az emlékérmeket, annak elismeréseképpen, hogy minden hazai támogatás nélkül „ellenszélben” sikerült megrendeznünk a Római Tudományegyetemen a IV. hungarológiai világkongresszust, melynek témája *A magyar kultúra és a kereszténység* volt, hiszen mit is választhattunk volna a honfoglalás 1100. évében az örök városban rendezett konferencia témájának, ha nem az ezeréves európai magyar kultúra és művészet éltető elemét jelentő kereszténységet.

Ennek a római kongresszusnak két megrendítő eseménye volt, az egyik az idő közben szentté emelt II. János Pál pápa zárófogadása castelgandolfói rezidenciáján, a másik pedig az, amikor a konferencia kihelyezett nápolyi ülésén, a Santa Maria di Donnaregina templomban Prokopp tanárnő magyarországi Mária királyné gyönyörű, Tino da Camaino által 1325-ben készített síremléke előtt és Pietro Cavallini Szent Erzsébet életét és halálát ábrázoló freskóciklusa alatt tartotta meg előadását több száz magyar, olasz és 36 országból érkezett kongresszusi résztvevő előtt. Prokopp tanárnő előadásában

szenvedélyesen bizonyította, hogy az Anjou királyok idejétől, a XIV. század elejétől kezdve a XVI. század közepéig Magyarország milyen fontos szerepet játszott az európai történelemben, és ebben milyen nagy szerepe volt a magyar szentek Mária királyné által terjesztett olasz és európai kultuszának. Már akkor úgy éreztem, hogy ezért a szenvedélyes kiállásáért a kongresszusért kapott emlékérem legalább annyira illette volna meg őt, mint engem, a kongresszus rendezőjét. Ezért is örülök, hogy a múlt karácsonykor sikerült megjelentetnünk a Romanika Kiadó *Olaszországi magyar emlékek* sorozatában Prokopp tanárnő *Nápoly középkori magyar emlékei* című könyvét, és annak is, hogy most én írhattam meg a tanárnő laudációját a Bethlen Gábor-díjak és a Márton Áron-émlékérmek átadásának ünnepségére.

Prokopp Mária életművét, kutatásait, tanulmányait, könyveit nemcsak a magyar és nemzetközi művészettörténész szakma ismeri el és tartja nagyra, hanem az általa immár majdnem 50 éve tanított diákok ezrei és a szélesebb nagyközönség is, hiszen ő nemcsak a XIV–XVI. századi magyarországi művészet, mindenekelőtt a középkori Magyarország templomai faliképeinek egyik legmélyebb ismerője, az esztergomi várkapolna történetének és művészeti értékeinek őrzője és kutatója, hanem a magyar kultúra és az európai (ezen belül is mindenekelőtt az olasz) művészet közti organikus kapcsolatok egyik leglelkesebb propagálója és hirdetője. Aki Prokopp Mária tanárnő könyveit olvasta, vagy előadásai egyikének hallgatója lehetett, többé nem szabadulhat attól az érzéstől, hogy a magyar kultúra és a magyarországi művészet minden pusztítás és rombolás ellenére az európai művészet élvo-

* Elhangzott Budapesten 2015. november 14-én.

nalához tartozott, és tartozik ma is, és nem kell „kicsinek” éreznünk magunkat, ameddig – ahogy Babits írta – „»Kicsi az én szobám, kicsi, de nem börtön!«”.

Prokopp Mária Esztergomban, az első szent királyunk városában nőtt fel, a bazilika védőszárnya alatt, igen nehéz időkben, amikor a város romokban hevert, szegény, kifosztott és megalázott volt, akár az egész ország, lebombázott hidakkal, házakkal, templomokkal, a bazilika alatt elszállásolt idegen katonákkal. De Prokopp Máriának elég volt, hogy szemét a várhegyre emelje, és tudta, hogy akkor „kinyúlhat éjig a / lélek, mint dómjával ott a bazilika” (ahogy Babits írta *Dal az esztergomi bazilikáról* c. versében). Nem véletlen, hogy első nagy munkáját az esztergomi várkápolna művészeti emlékeiről írta, és művészettörténeti formálódását a Keresztény Múzeum csodálatosan gazdag képtára határozta meg.

Kutatásai az esztergomi várkápolna Anjou-kori freskói után az Anjou-kori hazai és itáliai festészet főbb alkotásaira vonatkoztak. Több alapvető tanulmányt írt a hazai trecento falfestészet európai kapcsolatairól és jelentőségéről, az esztergomi Keresztény Múzeum itáliai táblaképeiről, feldolgozta a hazai középkori falfestészet európai helyét és jelentőségét, különös tekintettel az egykori Gömör vármegye templomaira, de hasonlóképp kutatta és mutatta fel a szakma és a nagyközönség számára a keszthelyi és a budapesti belvárosi plébániatemplom faliképeinek művészi értékeit.

2001-től máig folytatja kutatásait Wierdl Zsuzsanna festő-restaurátor művésszel való szoros együttműködésben az esztergomi várkápolnában, ennek során sikerült meghatározniuk a vár magas színvonalú reneszánsz falképeinek mestereit Sandro Marianóban, aki Esztergomban Vitéz János primás megbízásából festette fel a tudós érsek, Mátyás király kancellárjának dolgozószo-

bája falaira a hét erény allegóriáját, a hét bolygó diadalmenetét, a zodiákus csillagképeket. Ez a reneszánsz Európa egyetlen XV. századi humanista főpapi studiolója, amely ugyan csak töredékesen maradt fenn, de így is bizonyítja és hirdeti a Mátyás-kori magyar művészet európai rangját. A négy erényt ábrázoló freskósorozat most folyó restaurálásának nagy felfedezése, hogy az egyik erény szerzőjeként a festőgyakornoki pályáját Mariano festőműhelyében kezdő fiatal Sandro Botticelliben sikerült meghatározniuk, aki ezek szerint Magyarországon kezdte festői pályáját. (Számomra igazi megtiszteltetés volt, hogy ezt a tudományos felfedezést külföldön elsőképp az általam szerkesztett olaszországi hungarológiai folyóiratban, a Rivista di Studi Ungheresiben sikerült megjelentetnünk.)

Prokopp Mária tanárnő európai jelentőségű művészettörténeti munkáját ma már egész Európában ismerik és elismerik, Ő azonban többre tartja tanári munkáját, a magyar kultúra évszázados értékeinek a nagyközönség számára való felmutatását. Erről a Napút c. folyóirat 2008. évi számában így vallott:

„Az oktatást tehát negyven éve végzem töretlen lelkesedéssel. A műalkotás meghatározása, titkainak megfejtése, üzenetének meghallása és a mások számára való közvetítése a hivatásommá vált. Nagy örömet okoz a hallgatók szemének felnyitása a művészet csodájára és a művészettörténeti munka nagyszerűségére.”

Adjon a Jóisten erőt és kedvet Prokopp Mária tanárnőnek, hogy még sokáig folytathassa munkáját, hogy felnyissa szemünket a művészet csodáira és a magyar múlt nagy értékeire. Ehhez kérjük boldog Márton Áron püspök égbeli közbenjárását – az ő arcképével ellátott érmét most veheti át Prokopp Mária tanárnő.

Róma, 2015. nov. 4.